

Conciones, Siue Conceptvs Theologici Ac Praedicabiles, In Omnes Totivs Anni Dominicas

Opvs Novvm Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue]
Scriptoribus plenißimum, cum occurrentium fidei controuersiarum
tractatione.

De quatuor Hominum nouissimis - Qvi Qvidem Sacri Adventvs Qvatvor
Hebdomadis accommodati: Sed & Concionvm Fvnebrivm materiam
abunde suppeditant

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1620

Feria 2. post Dom. 3. De quinque locis seu animarum receptaculis post
hanc vitam agit, nimirum de cœlo, inferno, lymbo Patrum, paruulorum
sine baptismo aut circumcissione mortuorum, & purgatorio. De ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56226](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56226)

infernum barathrum ac voraginem esse, in quam qui semel deuolutus fuerit, nunquam poterit eximi; locum etiam, in quo variae moriendi sunt occasiones, mors tamen nulla, fossam denique flamma & igne repletam, tenebris tamen densissimis circumseptam. Ad hæc cavernam draconibus & bufonibus plenam, abyssum corruptionis & contagij, regnum cui dæmones & immania præstant monstra: hæc nempe cogitatio unicuique ad loci huius detestationem concipiendam, ad peccati odium, virtutum amorem, viamque quæ ad te, qui vera nostra beatitudo es, ducit, ingrediendam, est remedium: ad quam nos dirigere ac conducere dignentur Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. AMEN.

FERIA SECUNDA.

QVOD SIT INFERNVS, ET VBI
nam terrarum situs.

Partitio.

- I. De diuersis animarum receptaculis.
- II. Quid & qualis sit infernus.
- III. Vbi sit infernus.

Memorare nouissima tua, & imprimis infernum, ac cogita, qualis ille sit, & quonam in loco, & in æternum non peccabis. Eccles. 7.

FIGVRA.

Miraculum illud antiquitatis, omniumque Regum Iuda sapientissimus Salomon, vel potius Iesus Syracides, in Ecclesiastico abyssum quamdam profundam & altam depingit, cuius altitudine nemo poterat dimetiri. Hanc cum mecum accuratius considero, inferni hic typum proponere posteritati voluisse videri Sapiens queat. Ipse enim abyssus quædam est, ignem & flammam eructans, è qua numquam egredi licet, tantæque profunditatis & altitudinis, vt mundus eam dimetiri, aut eius

proportionem nosse nunquam poterit. Imple nihilominus eandem vobis hodierna concione decreti describere ac dimetiri, quasi locum quo nullus in orbe terribilior aut horribilior. Te porro hic inuoco sanctissime Spiritus omnium gratiarum abyssus, ac suppliciter rogo, meam vt cymbam abyssus huic innatantem dirigere ac propellere digneris; & te ô gloriosa stella maris, vt errantem in tenebris, luminis tui claritate illustres. Ideo salutationem tibi Anglicam depromo.

AUE MARIA.

Nullus vestrum est, Auditores, qui ignoret diuersa ac varia esse post hanc vitam loca, in quæ animæ corpore egressæ, vnaquæque iuxta statum quo ex hac vita egressa fuerit, recipiantur, accedente præsertim & Sacrarum litterarum auctoritate, ac totius Ecclesiæ vnanimi doctrina. Ita namque sentit Augustinus: *Habent, inquit, anima cum de sa- Tract. 49. culo exierunt, diuersas receptiones suas. Primus in Ioan.* Spiritibus in alterum mundum proficiscentibus destinatus locus, est ipsum gloriæ templum, diuinitatis palatium, cælitum Paradisus in cælo empyreo constitutus: cuius nobis introitum ac possessionem sua Christus passione ac morte comparauit, ita namque de se in Euangelio testatur, *Vado para- Ioan. 14. re vobis locum, vbi ego sum, & vos sitis; item alio in loco, cum beatorum mercedem describeret: Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælo.* Atque hæc est totius Ecclesiæ credendi ratio, vt è Concilio Florentino in Decreto vnionis manifeste colligitur; illic enim totius Ecclesiæ nomine docetur animas postquam debito ac legitimo modo hic purgatae sunt, statim vt corpore egressæ fuerint, cælo recipi, vbi diuinæ visionis maiestatis recreantur. Id ipsum & è Tridentina Synodo colligere est, quæ *Conc. Trid. ait, Sanctos cum Deo in cælesti regione re- Sess. 25. gnare: hoc etiam docent omnes in genere Patres; Cyprianus imprimis Sermonem de mortalitate, Basilius homilia in XL Martyres; Augustinus in Psalmum LXXXIII, Leo Papa sermone de S. Laurentio martyre; Gregorius*

gorius hom. XXXVII. in Euangelia Fulgentius Carthaginensis, qui iam ab hinc mille annis in Ecclesia floruit, aliique innumeri, & auctoritatis irrefragabilis; qui docet cœlum beatarum mentium locum esse ac receptaculum.

Alter locus priori penitus contrarius, ipse est Tartarus, in imis terra visceribus constitutus, de quo sæpenumero in Sacris libris est sermo; vt in Numer. *Descenderunt viuentes in infernum, cooperiti humo.* & in Psalmis: *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viuentes* & in Euangelio de diuine illorum: *Mortuus est autem diues, & sepulchrum est in inferno.* In quibus omnibus de inferno mentio: de inferno, inquam, in quo dæmones cōmorantur, furia habitant, damnatorum animæ captiuae detinentur, & in quo denique scelerati sempiternis cruciatibus affliguntur.

Tertius locus, ipse est limbus, in quo omnes Veteris Testamenti Patriarchæ ac iusti exoptatum Messia aduentum præstolabantur, qui eosdem moriendo in veram libertatem afferere, ac cœli ianuas, quæ quinq; iam annorum millibus oclusæ fuerant, referare debebat. Cuius liberationis verum in Numeris exemplum ac typum legimus. Quicumque olim ob aliquod delictum apud Hebræos in exilium pulsati erant, in patriam prius reuerti non poterant, quam summus Pontifex exspirasset: illo vero mortuo omnes in patriam à qua extorres erant, licite ac libere reuertebantur. Hic docemur, non prius homines, Paradiso cœlesti, qui vera eorum patria est, propter peccatum originis expulso, eodem redire potuisse, quam Iesus Christus, verus ille Pontifex, in cruce exspirasset, cuius sanguis ac passio nos in patriam restitueret, ab exilio liberaret, ac vera felicitate cumularet. Vnde Paulus figuræ huius terminis in hærendo, *Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum per amplius ac perfectius tabernaculum non manu factum, id est, non huius creationis, neq; per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem, introiit, semel in sancta, aeterna redemptione inuenta.* De hoc autem loco mentio fit in Genesi: *Descendam quarens filium meum Ioseph, lugens in*

infernum; & quamuis Nouatores hoc de sepulchro dici tradant, vnanimis tamen sanctorum Patrum consensus est, de limbo debere intelligi.

Non procul inde est infantium sine bap-
tismo, aut sine circumcissione in Lege Mosai-
ca mortuorum sedes, quam quartam nuncu-
pare possumus, qui quidem, iuxta Augusti-
num, aliqua rerum cognitione præditū erūt,
sed vt ita miseriam sortemque suam agnos-
cant, cum se æterna beatitudine, cuius ta-
men capaces creati erant, in æternum priuā-
dos intelligant: quæ quidem non sensus,
sed damni pœna à Theologis nominantur,
quanquam in omnem æternitatem duratura
sic.

Quintus & vltimus locus est, quem com-
muni nomine purgatorium dicimus: qui lo-
cus quidam est sub terra constitutus, in quo
animæ captiuae detinentur, vt ibidem à deli-
ctorum sedibus, quas è corpore emigrantes
secum detulere, purgentur, atque vbi purga-
tae fuerint, æternæ beatitudinis confortes
reddantur. Cuius rei figuram quamdam ad-
feram. Absalon, quamuis contumaciæ suæ ac
rebellionis veniam à patre impetrasset, bien-
nio tamen paterno conspectu carere, atque
aula priuatus viuere debuit. Ita quoque ani-
mæ, quamuis plenissimam in hac vita omnium
delictorum veniam consecuta sint, ob non-
nullos tamen defectus & nauos, qui ipsis ad-
hærescunt, ad aliquod tempus, cōspectu Dei
qui ipsarum pater est, carere, & regno cœle-
sti excludi, inque purgatorij exilio versari
debent.

Egregie porro Doctorū ille Phœnix Tho-
mas quinque has sedes discriminar ac di-
stinguit. Vt nimirum diuersus est status, in
quo animæ in hac vita descendunt, ita quo-
que diuersa sunt loca ac receptacula, in quæ
post mortem secedunt. Nam quamdiu in
corpore detinentur, mereri semper queunt:
sed corporeis hisce vinculis soluta & perfe-
ctam libertatem assecuta; operum suorum
vel prauorum, vel bonorum mercedem con-
sequuntur. Adeo vt mox à morte vel inte-
gram & absolutam, vel interruptam com-
pensationem recipiant; si integram, duplex
eadem quoque est, vel est gloria cœlestis ac
beati-

beatitudo, quoad virtutes ac bona opera, vel inferni supplicia, quoad peccatum originale ipse paruulorum limbis. Si vero illa interrupta erit, id fiet vel ob defectum personæ, & tunc adeundum erit purgatorium, vbi animæ detinentur, ne beatitudinis & compensationis, ad quam aspirant; ob delicta quædam non adeo diligenter expiata, tam cito participes reddantur: vel ob defectum naturæ, ac tum limbis, in quo veteres patres detinebantur, & summæ gloriæ fruitione propter humanæ naturæ delictum carebāt, quædiabit.

Cæterum quamuis hæc verissima sint, nō tamen adeo facile cuius persuaderi queat, animas corporis expertes loco corporali posse contineri. Vnde Boëtius: *Communis sapientum opinio est, incorporalia in loco non esse.* & amplius adhuc Augustinus: *Cito respondere potest, ad corporalia loca animam non ferri, nisi cum aliquo, &c.* At qui animæ postquam corpore egressæ sunt, corpore carent, qui igitur fieri potest eadem sine corpore in loco corporali posse subsistere? Quamquam autem hoc ad intelligendum difficile sit; credendum tamen est, atque indubitata fide tenendum. Licet enim Spiritus non ita locum occupent, uti alia corpora locum occupare dicimus: nec ratione quadam nobis nota aut perspecta; ea tamen ratione occupant, quæ substantiis incorporeis ac spirituales propria est: quæ etsi nobis incognita sit atque obscura, non ideo tamen dicendū, animas corpore egressas incertis vagare sedibus; aut nullum certum habere receptaculum.

Nam si cælum empyreum, quod verum & naturale corpus est, innumeris, mox ut conditum est, Angelis repletum fuit, ut venerabilis Beda ait, qui omnes tamen materiæ expertes sunt & penitus incorporei; cur, obsecro, animabus, quæ eiusdem naturæ & conditionis sunt, locus aliquis quo contineantur non assignetur? Quamobrem cum D. Thoma dicendum est; quamuis substantiæ illæ angelicæ ac spirituales corporea mole & materia careant, ac nulla ratione à corporibus depēdeant; res tamen corporeas ac graues à Deo per spirituales, ut docent etiam

Augustin. & Greg. regi ac gubernari. Atque hinc sympathia illa & affinitas oritur inter ea, quæ materia prædita sunt & quæ eadem carent, inter spiritus item & corpora, idque per modum congruitatis, ut nimirum rebus nobilioribus loca etiam nobiliora assignentur. Atque ita animabus corpore egressis, convenientia naturæ meritis ac dignitati loca etiam corporalia, data sunt, in quibus eo, quo spiritus locum occupare potest modo, continentur, & quo magis ad primam, quæ Deus est, substantiam; cui proinde ex congruo locus primus ac summus datus est, accedunt.

Atque ita animas beatorum in cælo statuimus, quod ad Deum quam proxime accedant, & quod locus ille omnium sit primus ac dignissimus, eorumque meritis conuenientissimus; damnatorum vero in inferno, qui omnium locorum infimus est ac postremus, & quo nullus vel tetrior vel abominabilior; quem si interdum mente voluerimus: adeo eiusdem horrore percelleremur, nunquam ut in animum vel minimum delictum admitteremus. Ira namque suadet Sapiens: *Memorare nouissima tua, & in aeternum non peccabis;* atque hæc est materia, quam hodie explicandam suscepi. Quod ut cum aliquo emolumento ac fructu fiat, primo de miseria atque horrore loci, ac deinde de eiusdem situ agendum erit: quod vbi fecerim, asseuerare auiam, neminē vestrum fore quin iudicaturus sit, nullum in orbe locum cum eodem vel fœtore vel horrore conferendum esse.

Principio igitur infernus, ut proprie ac vere eundem describamus, merum quoddam chaos confusionis est; antrum corruptionis, locus maledictionis, carcer tormentis & cruciatibus plenus: est regnum tyrannicum, cui Satan absoluta quadam & plenaria potestate præest; cuius diaboli membra sunt; damnati serui ac subditi: est aula opaca, obscura, tenebrosa, in qua flammæ globi loco lampadarum, demonum visio loco pictarum tabularum, tenebræ instar aulaorum, in qua carceres loco atriorum; vincula & compedes loco mensurarum, flammæ & tiones loco lecto-

rum.

rum, patibula loco deliciarum. Infernus denique locus est, qui cum nullo in orbe aut extra orbem comparari potest, quique omnia loca horrore & abominatione antecellat. Evidenter id apparet ex epithetis, quæ Sacra ei Scriptura passim attribuit, quæ varia sunt, & eius horrorem ad vivum describunt.

II.

Eccles. 1.

Isai. 24.

Luc. 12.

2. Pet. 2.

Ecclésiasticus eundem abyssum vocat, sed abyssum, cuius altitudinem nemo unquam dimensus sit, *Profundum abyssi quis unquam dimensus est?* Elaias vero carcerem: *Congregabuntur in locum, & claudentur ibi in carcerem.* Quam tristis ille carcer, Auditores? Scater ille maleficis & damnatis, & quidem ad æterna incendia damnatis: carcer, inquam, è quo nunquam egredi datur, & cuius demones custodes sunt & ministri. O carcerem vere horrendum & abominandum! Ipse vero Dominus eum gehennæ nomine appellavit: *Timete eum qui habet potestatem mittere in gehennam; gehennam, inquam, quæ infinitis animas tormentis excruciat, damnatos in mediis suppliciis desperare cogit, & ad rabiem concitat.* Apostolorum autem princeps tartari ei nomen indidit: *Detrahtos in tartarum tradidit cruciandos;* Formatur autem Tartarus à Græco *ταρταρος*, id est, turbas concito, idque propter turbas & motus assiduos quos in inferno esse constat, quibusque animæ exagitantur.

Vere illic quidam tartarus, & quidem æternus, futurus est, in quo damnati clamare, vociferari & efferafcere non desinent, tortores vero sæviendo ferociendoque inter se horribilem strepitum ac sonitum excitabunt, *Ibi clamabit*, inquit Bernardus, *daemon ad damonem: Percute, dilacera, interfice velociter, spolia detrahe, cito pradare, inijce prunis, & ebullientibus impone lebetibus.* O crudelitatem, rabiem, miseriam! Ita porro eundem appellat Cyrillus Alexandrinus: *Hei, hei, qualis loci facies, ubi fletus & stridor dentium, quem tartarum appellant, quem ipse quoque diabolus expandit.*

Orat. de exitu anima.

Amos. 2.

Amos Propheta alia adhuc nomenclatura eundem denotat, scilicet domus demonis, *Bibebat vinum damnatorum in domo Dei*

fui, domo sanguinolenti tyranni, domo crudoris ac suppliciorum plena, in qua furia commoratur, in qua mors habitat, in qua crudelitas, impatientia, desperatio sedem collocatur; cuius ianitor est Cerberus, portæ æteæ, & vectes ferrei, vnde in Psalmis: *Contrivit portas æteas, & vectes ferreos confregit.* Quin & Evangelium portas ei tribuit, *Et porta inferi non pravelebunt adversus eam.* quas explicans Bernardus ait: *Porta inferi sunt caca desperatio, & dura obstinatio.*

A Ioanne autem in Apocalypsi vocatur *torcular Dei*; & non vsq; adeo absurde. Nam sicut in torculari variæ vix commiscetur, simulque conteruntur, ita in terro illo carcere, velut in quodam torculari infinita damnato. ù multitudo commiscebitur, & à diabolis promiscue comprimeretur, contereretur, ac miserum in modum cruciabitur, eque eorum corporibus sanguinum rivi & lachrymarum torrentes exsudabunt. Vnde Iob prophetans loquitur: *Calcet super eum, quasi rex, interitus.*

Evangelistæ vero fatalem hunc locum & regionem illam subterraneam graphice depingentes, locum tenebrosum, obscurem, perpetuisque ignibus collucentem appellarunt: *Dico autem vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham & Isaac & Iacob in regno cælorum; filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores; ibi erit fletus & stridor dentium.* Ac deinde: *Sicut ergo colliguntur zizania, & igne comburuntur, sic erit in consummatione sæculi: mittet filius hominis Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui fecerint iniquitatem, mittent in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor dentium.* Et post aliquantulum: *Tunc dicit Rex ministris, Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.* Et post duo capita: *Inveniem servum eijcite in tenebras exteriores, illic erit fletus & stridor dentium.* Vbiq; mentio lachrymarum, tenebrarum & stridoris dentium.

Eisdem tropis & loquendi modis utitur & Lucas: *Et dicit vobis, Nescio vos, unde sitis, discedite à me omnes operarii iniquitatis, ubi erit fletus*

fletus & stridor dentium: cum videritis Abrahamam, Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expellit foras. Quid amplius habet & Marcus, Et si scandalizaverit te manna, abscinde illum: tonum est tibi debilem intro-
 Marc. 9
 uere in viam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, ubi vermis non moritur, & ignis non exstinguitur. An non haec tristes loci huius delineationes sunt? Omnes ecce de densissimis tenebris, de igne inextinguibili, de vermibus perpetuo corrodentibus, de horrendo dentium stridore, deque perpetuo fletu lachrymisque assiduis loquuntur, neque enim digne horror eius & infelicitas miseriaque verbis exprimi potest.

Isai. 30.

Isaias autem nouo quodam & inusitato eum nomine vocat, barbara scilicet voce Topheth. *Preparata est, inquit, ab heri Topheth, a rege preparata, profunda & dilatata, nutrimentum eius ignis, & ligna multa flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.* Doctissimus Iansenius cum vocis huius originem inuestigaret, ait olim iuxta montem Moria Ierosolymis conterminum, vallem fuisse, in quam Siloe se aquae exonerabant, Gehennon dictam, id est, vallem Hennon, de qua in Iosue cap. 18. & 19. fit mentio. In hac olim Iudaei idololatria excacati, idolum Moloch cui liberos suos immolabant exere-
 In concord. Euang. c. 10
 re: quae deinde Topheth fuit appellata, quasi dicas tympanum: quia, interea dum tragicum & lugubre hoc sacrificium peragebatur, tympana assidue pulsabantur, ne fortasse parentes, audito liberorum eiulatu & lamentis, ad commiserationem excitarentur. Vallem hanc Iosias rex piissimus mortuorum ossibus
 4. Reg. 23.
 1. Reg. 9.
 Inferno vallis Topheth conparatur. Isai. 30. Psal. 39.
 opplevit, ut ita profanarentur, *Contaminavit quoque Topheth, qua est in conualle filii Enon. Ipse quoque Dominus per Ieremiam comminatus est, hanc se vallem non amplius Topheth aut Gehennon sed vallem sanguinis & mortis, appellaturum.*

Hoc igitur nomen Isaias inferno tribuit, tum quod in valle hac infantes immolati erant, tum quod locus ille postea contaminatus ac profanatus est. *Ab heri preparata est Topheth, id est, ab ipso mundi exordio: (quia mille anni apud Deum tanquam dies hesterni*

qua praeteriti) sed preparata a rege, qui regibus omnibus imperat, quique omnium regum Dominus est. *Profunda & dilatata, quia infernus in centro terrae est, & ideo iuxta debitam proportionem latus, ut vtero suo & alio omnes omnino damnatos comprehendar & complectatur: nutrimentum ignis & ligna. Scilicet damnati & ipsi daemones: diuinæ vero iustitiae flabellum eundem excitat, idque instar torrentis sulphurei. An non omnia aptissime conueniunt? Ita profecto: infernus enim vera Topheth est, in qua non amplius pueri, sed plurima damnatorum millia comburuntur: quorum ne fortasse clamores, eiulatus, lamentaque audiamus, continuo tympanorum strepitu, id est, mundanorum gaudiorum tinnitu auribus nostris daemones obstrepunt: vallis adhuc purida, profanata, cadaueribus oppleta: & mephyrim exhalans.*

Longe aliud ei nomen attribuit Prophe-
 ra regius: appellat enim nomine putei, & quidem altissimi, *Neque urgeat super me puteus os meum: & alibi: Tu vero deduces eos in puteum interius.* Ecquis ille puteus! quanta profunditas! ad usque centrum terrae pertingit: adeo ut quod Samaritana in Euangelio ait, *Puteus altus est*, hic non absurde repetere possimus.

Hic quoque puteus est, de quo in Apocalypsi sua Ioannes: *Non autem sponsa, puteus ille aquarum viventium, sed cisterna plena flammis & sulphure, fumumque obliturissimum exhalans, Et ascendit fumus fornacis magna.* Exclamare igitur possum, o locum vere horribilem!

Aliter adhuc eundem describit Propheta
 lobus, *Dimitte me ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non reuertar, ad terram tenebrosam & operiam mortis caligine terram miseria & tenebrarum, ubi umbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Anne reperiri queat in orbe locus retrior ac magis abominandus? septem ecce eiusdem qualitates depromit, quarum vel minima potis est hominem ad desperationem cogere. Imprimis quod nulla in eo lux sit, quod in eodem ipsa dominetur mors, quod

quod omne ab eo bonum ac delicia exulent, miseriarq; & mala affluant, quod Sol & Luna in eo non appareat, cœlum & terra nõ videatur, quod in eo non nisi furia, Megæta, ac diaboli, mera confusio, & turbatio, horror sempiternus, lachrymæ perennes, ac terrores assidui. O locum detestandum, ac vere infelicem!

Orat. de exitu anima.

Ipsi porro Patres etiam amplius eiusdem miserias abominationemque exaggerant. Et in primis Cyrillus Alexandrinus, qui circa annum Domini 430. sub Theodosio Iunior floruit: *Huc demerguntur anima peccatorum, in omne avum crematura, quemadmodum Iob tradidit, in terram noctis aterna, ubi non lumen, non mortalibus vita, sed iugis agritudo, sed mœror incessabilis, sed plangens per noctes: va illic aeternum: illic, heu me! heu me! illic ingemiscunt assidue, nec illic miseretur: clamant è profundis, & nemo flebitur: lamentantur, & nullus eripit: exclamant & plangunt, & nemo miseretur. O verba etiã laxa emotura, & adamantina pectora emollitura!*

Serm. de 5. regionibus.

Quin & amplius Bernardus, exclamans: *Regio fugienda, terra oblivionis, terra afflictionis, terra miseriarum, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat: locus letifer, in quo ignis ardens, ubi sitis rigens, vermis immortalis, factor intolerabilis, mallei percutientes, tenebra palpabiles, horribiliu demonum facies: totus tremor atque horro ad memoriam istius regionis, & concussa sunt omnia ossa mea. Ecce & alia non minus horrenda.*

Lib. 4. de anima c. 23

Hugo de S. Victore, qui magna ante annos quingentos, & doctrina, & sanctitate floruit, his eum verbis descripsit: *Infernus lacus est sine mensura, profundus sine fundo, plenus ardore incomparabili, plenus fœtore intolerabili, plenus dolore inenarrabili: ibi miseria, ibi tenebra: ibi ordo nullus, horror aeternus, ibi nulla spes boni, nulla desperatio mali: omnis qui est in eo, odit se & omnes alios, ibi omnia genera tormentorum, quorum minimum maius est omnibus his tormentis quacunque in hoc saculo fieri possunt. O locum teterrimum, inhabitabilem, intolerabilem, ac miseris refertum. Veniam petitis Auditores, sermonem abrumpo: neque*

enim absque lachrymis, suspiriis, mille singultibus loci huius horrorem pluribus representare possum. Atque ideo materiam, dicendique genus mutabo, & demonstrabo quo in loco & mundi climate sit constitutus.

Interrogatus hac de re olim Gregorius, III. ac dicere coactus, quonam in mundi angulo infernorum sedes esset, in hunc modum de situ inrespondit, *De hac re temere definire nil audeo, ferni. nonnulli namque in quadam terrarum parte infernum esse putaverunt, alii vero hunc sub terra esse existimant. Cui vltimæ opinioni & ipse visus est assentiri, tum propter etymon nominis (infernus enim est qui inferius iacet) tum vero quia in Apocalypsi scriptum legimus: Nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque subitus terram aperire librum. Quibus dial. cap. 4. duobus potissimum innixus fundamentis ait: Cum ergo ad aperiendum librum nullus inveniatur dignus sub terra, quid obstat non video, quod infernus sub terra esse credatur.*

Augustinus cum hunc labyrinthum intrasset, & suum iam symbolum in medium protulisset, ita se tandem extricare conatus est: *In qua parte mundi infernus sit, scire neminem a buror, nisi cui Domini spiritus revelavit. August. lib. 12. super Genes.* Quamuis eodem loco duas rationes adferat, quibus demonstrat eum sub terra esse, quarum prima hæc est: Animæ impiorum ex nimio erga corpus & carnem affectu peccarunt; necesse est igitur eandem illas fortem subire quam res amata subiit: atqui corpus & caro post mortem sub terra conduntur: sequitur ergo necessario, animas eodem commigrare debere, ac proinde infernum sub terra esse constitutum. Altera hæc est: Quemadmodum omnium locorum pulcherrimus & simul altissimus, Beatorum gaudio & exultationi accommodatissimus est: ita quoque infimus & abiectissimus, infernus scilicet, ad miseriam, calamitatem, desperationemque damnatorum aptissimus existit. Rationes hæc in speciem videntur verissimæ ac variis in rerum natura experimentis posse confirmari.

Videmus enim in variis orbis partibus, in Asia, Africa, & Europa, ac præsertim in Sicilia,

ilia, exaſtuantes Ætnas, Veſuuios, Heclas, alioſque montes flammarum globos perpetuo eructantes, eque terræ viſceribus fumum fauillaſque euomentes. Vnde manifeſtum eſt, infernum ſub terra conſtitutum eſſe, flammamque per illas fornaces, non ſecus ac per quædam respiracula fumique emiſſaria, euomere. Ita ſcilicet ratiocinatur Auguſtinus.

Infernus ſub terra conſtitutus eſt.

Gen. 36. Certum igitur indubitatumque maneat, abominabilem hunc damnatorum carcerem pedib. noſtris ſubiectum eſſe, & in imo terræ centro ſitum. Ita namq; vniuerſa credit Eccleſia, omneſq; tradunt è S. ſcriptura prolatis teſtimoniis Theologi: Huc quippe trahunt verba illa Geneſeos, *Descendam ad ſolum meum lugens in infernum.* vbi *Tò descendam* locum aliquem inferiorem denorat, & in imis terræ viſceribus conſtitutum. Quamquam ſciam, locum hunc diuerſimode exponi, & à plurimis iuxta vniuerſumque caprum torqueri, & aliquos loco *infernum* ponere, & Sepulchrum, idque propter verbum *Scheol*, quod hoc loco legitur: afferentes hocce verbum nunquam in ſacris litteris pro inferno capi.

In ſua voco- gnit. Pen- tateuchi.

Lib. de re- ſurreçt.

In 37. Gen.

Primus controuerſiæ huius auctor fuit Eugubinus, qui ait non videri veriſimile, dilectum illum Deo Patriarcham Iacob, eo deſperationis delapſum, vt in infernum, locum damnatis & dæmonibus deſtinatum, deſcendere optarit: præfertim cum & vox hæc nunquam pro loco capiatur, in quem damnatorum animas deſcendere omnis credidit antiquitas, quem moderni Rabini Gehennam appellant. Quam ſententiam vt confirmet ac veriſimiliorem reddat, duorum antiquorum Rabbiorum adhibet teſtimonia; primum eſt Rabbi Moyſes Ægyptii dicentis, *Supplicium quo cruciabuntur ſcelerati aſſerunt eſſe gehennam, quem locum dicunt eſſe ardentem flammâ, vbi vna cum corpore, ſunt comburendi impii, non vno quidem ſuppliciorum genere, ſed adeo variis & exquisitis, vt longum ſit recenſere.* Alterum eſt Rabbi Aben Eſræ, qui interpretem Chaldæum hic coarguit, quod verbum *Scheol*, gehennam interpretatus ſit.

Eiuſdem quoque opinionis exiſtit Car- Tom. 4. Beſſ. Aduent.

dinal. Caietanus, ac locum hunc Geneſeos de ſepulchro expoſuit: perinde ac ſi dixiſſet Iacob: omnem ſe conſolationem reſpuere, inque continuo luctu ad vſque mortis & ſepulturæ tempus velle verſari, quin & paratum ſe in alterum mundum deſcendere, vt dilectum ſibi Ioseph videat. His accedit & Vatablus in litteris Hebraicis verſatiſſimus, dicens, hiſce verbis Hebraicam quandam loquendi rationem includi, ſcilicet, viuere mortuo filio iam non potero, ſed neceſſe me eſt præ luctu & cordis amaritudine emori. His adſtipulatur & Lipomanus in Catena, aitque ex hiſce verbis hunc ſenſum elici poſſe: Adeo me triftis ille de morte Ioseph nuntius affligit & afficit, vt vitam abrupturus ſim, ipſeq; lachrymari non prius deſinam quam ad patres appoſitus fuero Item Paguinus, & hiſ omnibus ætate tempore prior Alcuinus, Venerabilis Bedæ diſcipulus, & Caroli Magni præceptor: *An etiam inferni nomine ſepulchrum ſignificant? Quasi diceret, In luctu manebo donec me terra ſuſcipiat, ſicut illum recipit ſepulchrum.* Quis omnes hæc opiniones inter ſe conciliet? quis hos inter tantas componat lites?

Alcuin. qu. ſup. Gen.

Sed verior & ſanior, meo quidem iudicio, opinio eſt eorum, qui per verbum *Scheol*, hoc & aliis plurimis ſcripturæ locis uſurparum, infernum locum illum ſubterraneum, damnatorum ſuppliciiſ deſtinatum, exponi crediderunt.

Ac prima quæ eos ad hoc docendum impellat ratio, eſt, quod ſeptuaginta hic vt & alibi, hanc vocem per Græcum *ἄδης* interpretati ſint: quod non aliter quam per infernum exponi poteſt, ac nemo vnquam exiſtiterit, qui ſepulchri ſignificatione extulerit. Deinde Chaldæus paraphraſtes hanc ipſam, hoc loco, pro *gehenna* interpretatus eſt, quæ nunquam aut nuſquam pro ſepulchro in ſacris voluminibus exponitur. Ipſe quoq; Hieronymus qui in harum linguarum cognitione imprimis excelluit, non aliter eam, quam per *infernum* extulit. Auguſtinus item hunc locum interpretatus, ait, *infernum* eadem hic ſignificatione accipi: ac quæſtionem inſtituit, *Quomodo Iacob, ærumnis ſaturatus infernum adire voluerit, in quo certus*

Aa erat,

Quaest. 126.
in Genes.

erat, filium non esse atque hic hominis extremis doloribus affecti, tristis, suamque calamitatem deploratis, orationem esse. Quod & Lyranus calculo suo confirmat, *Per infernum*, inquit, *Hebraei interpretantur foueam vel sepulchrum, sed melius Catholici exponunt limbum sanctorum patrum, qui est pars superior inferni*. Quamobrem verus querelae huiusce sensus hic est: Casus ille filii mei ac mortantis me arumnis & afflictionibus cumulat, ut praearum magnitudine ac grauitate emorturus sim, itaque ad infernum descensurus, ad locum inquam, in quem quicumque modo moriuntur descendunt, & in quo Iosephum meum esse crediderim, qui tam amara ac tristi morte hinc dicitur abreptus. Quid vobis videtur docti, an non haec opinio probabilior? & an non hinc (ut tandem aliquando vnde digressi sumus redeamus,) manifestum redditur, infernum sub terra esse: Et sane subterraneus est, neue alius ei locus poterit assignari.

Num. 26.

Quod & aliis demonstrationibus, ac testimoniis notum faciam in quibus etiam *Scheol*, sine vlla controuersia & omnibus consentientibus, pro inferno, damnatorum carcere, accipitur. In Numeris dum de Chore, Dathan & Abironis interitu agitur, haec verba leguntur: *Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit illos, descenderuntque viui in infernum*. In quibus verbis tam latinum *infernum*, quam Hebraicum *Scheol*, Epiphanius & Hieronymus magni uterque nominis, & in linguis orientalibus apprime versatus, de inferno, daemum sede interpretantur, quod & Psalmographus apertissimo testimonio confirmat dicens, *Si ascendero in caelum, tu illis es; si descendero in infernum, ades*. Vbi sub antithesi & illius sublimitatem, & huius profunditatem voluit designare.

Epiphan.
Ancor.
Hieron. in
e. 4. in Epist.
ad Ephes.
Psalm. 138.

Cum igitur nihil caelo altius sit, necessarium quoque est infernum omnium locorum infimum esse (oppositorum enim opposita est Ratio). Ita namque locum hunc exponunt duo celebres Rabini, Kimhi, & Aben Esra. Quin & hoc modo intelligendus est locus ille Matth. 11. *Et tu Capharnaum, numquid usque ad caelos exaltaberis? usque ad infernum de-*

Matth. 11.

scendes? Hic de vtroque extremo sermo est, vno summo, altero infimo, caelo inquam & inferno, in primo extremitatem axis, in secundo centrum videmus terrae. Quis igitur negare praesumat, illum, sub pedibus nostris, in imis terrae visceribus esse? quod & egregiarationibus confirmabo.

Philosophorum axioma est, per contraria contraria firmari & altrui posse: nam contraria contrariorum sunt consequentia; si enim aqua frigefacit, ignis calefacit: ergo & contrariorum contraria sunt loca. Atqui beati & damnati penitus inter se contrarii sunt, atque diuersa amborum fors & conditio; hi quippe supplicia sustinent, illi gloria perfuuntur. Cum igitur caelum, quo nullus in orbe locus altior aut sublimior, Sanctorum habitatio sit, & sedes; sequitur, infernum qui damnatorum receptaculum est, omnium infimum & profundissimum esse.

Demonstratur
rationibus
sub terra
infernum
esse.

Axioma item aliud est, locum dignitati locati & meritis respondere debere: atqui certum est, nihil peccatore vilius esse, quippe quem Propheta pulueri, uti rei vilissimae, comparat, *Non sic impius, non sic, sed tanquam puluis quem prouert ventus a facie terra*. Aequum est ergo, omnium locorum infimum, & abiectissimum peccatori assignari. Vnde sequitur, infernum peccatorum & impiorum habitaculum, omnium locorum postremum esse.

Psalm. 1.

Quemadmodum ea quae leuia sunt & subtilia, simul in altum feruntur, ita grauia & densa, ad ima subsidunt; at nihil peccatore grauius aut ponderosius, quem nimirum sacra Scriptura omnium ponderum ponderosissimo, plumbo inquam, comparat, *Submersi sunt quasi plumbum in aquis*: Psalmographus, iniquitates suas sicut onus graue super se grauatas deplorat. Inferre igitur possumus, qui peccatores omnes recipit & complectitur, infernum, omnium locorum profundissimum & remotissimum esse.

Exod. 15.

Psalm. 37.

Quis igitur de eo dubitet? cuius tanta ventisania futura est, ut in tam horrendum velicolum

locum descendere? in tam maledicta terra
viuere? terra, inquam, quam nec oriens me-
diusve, cadensve Phœbus adire potest, in
qua nulla temporum indicia aut dimensio-
nes horarum, in qua nonnisi tenebræ viden-
tur, nonnisi gemitus & vlulatus audiuntur,
nonnisi mephitis & odor terribissimus perci-
pitur: terra, inquam, adeo à cœlo, Deo, An-
gelis, omnibusque creaturis remota. Quis,
inquam, non reformidet in mundi fundo, in
abyssō è qua egredi non liceat, atque sub om-
nium creaturarum pedibus viuere? Absit,
est enim miserum, horrendum, intolerabile.
Quamobrem insensate & demens peccator
rerum tuarum satage, iter aliud ingredi, re-
tandem respice, viam illam latam desere,
quæ ad interitum ducit, *Recordare nouissima,*
ac præsertim quæ ad infernum spectant, &
in æternum non peccabis.

Eccles. 7.

Et est quam verissimum, Domine metu-
ende & tremende, cum qui hæc in mente ha-
buerit: huc oculos & cogitationes intende-
rit, nihil vniquam aduersus maiestatem tuã
commisurum, locique tam horrendi assiduam
meditationem nimium quantum ad
omnes peccandi occasiones rescindendas
sufficere. Si enim exilij metus, ac peregrinæ
regionis incolatus, suppliciorumque ter-
ror, rebelles & seditiosos intra lineam con-
tineant, & Principibus obedire cogant: quid
an non inferni apprehensio, exilij perpetui &
quidem in terra deserta & inaquosa, loco-
que incognito & barbaro formido, tanto-
rum deinde cruciatuum, tormentorum, sup-
pliciorumque cogitatio, peccatorem impel-
lant, ac quodammodo cogant, vt diuinam
maiestatem colat, adoret, reuereatur, legi-
bus eius obtemperet, voluntati obsecun-
det, eiusque iustitiam & vltionem reformi-
deret? Nullus sane te vniquam Domine of-
fendere præsumat, si cogitet quid sit infer-
nus; si cogitet lacum esse flammæ & sulphur
euaporantem, puteum perpetuis ignibus æ-
stuantem, abyssum densissimis & palpabili-
bus tenebris obsitam, quam sol radiis nun-
quam illustrat, in qua nullæ apparent stel-
læ, quam nulla voluptas, sed luctus assiduus
& sempiternus horror inhabitat; esse deni-
que locum omnium locorum infimum & ab-

iectissimum, & haud procul à terræ centro
constitutum. Tu autem gratiam nobis præ-
sta Domine, vt eundem semper præ oculis
habeamus, eiusque horrorem metuamus,
horrentes abominemur, abominantes recte
ad cœlestem patriam contendamus, in qua
omnis nostra, & quidem perfectissima bea-
tudo sita est, quam elargiri nobis dignetur,
qui in sæculorum sæcula viuit & do-
minatur Deus. AMEN.

FERIA TERTIA.

DE POENIS INFERNI.

Partitio.

- I. De poenis ab irato iam Deo illatis genera-
tim.
- II. De variis damnatorum poenis.
- III. De duabus aliis poenis singularibus.
- IV. De poenarum diuersitate pro delictorum
qualitate.

Memorare nouissima tua, & præsertim
supplicia, quæ in inferno subeunda sunt, &
in æternum non peccabis. Eccles. 7.

FIGURA.

VIRTVTVM omnium, ac præsertim pa-
tientie speculum, Iob, ærumnas suas *Iob. 10.*
deplorans, terram quandam barbaram & in-
amœnam depingit, quam terrâ miserie vo-
cat & tenebrarum, opertam mortis caligine,
quam vmbra mortis, & nullus ordo, sed sem-
piternus horror ac confusiois chaos, cala-
mitatumque iliades inhabitant. Hanc cum
ipse mecum perpendo, non possum quin mi-
hi persuadeam, sanctissimum illum virum
infernalem terram describere, cuiusq; suppli-
ciorum grauitatem, ac tormentorum quæ
impij in illa subeunt acerbitatem, ob oculos
ponere voluisse. Illa enim vere, terra mise-
rie & tenebrarum, & mortis caligine ope-
ta appellari potest, in qua lumen nunquam
effundit, vbi nullus dies, aut horarum indi-
cia sunt. Terra, in qua nonnisi mera nox, ama-
ritudo